

בס"ד

י"א ניסן תש"פ יומא דהלולא דרבינו השל"ה הקדוש

ישא ברכה מאת ה' להני חבורתא קדישא רעים אהובים קשורים
וחקוקים בתווי דלבאי די בכל אתר ואתר, ה' עליהם יחיו,
אדבר אליכם כמו אל לבי

אחר דרישת השלום באהבה רבה ויתירה

הנה האלקים עשה שיראו מלפניו, פחד ה' והדר גאוונו פרס כנפיו
בכל קצוי תבל, ויתמחו האנשים איש אל רעהו מה זאת עשה
ה' לנו, והנה כל אחד משתאה לאמר מה זאת, ובפרט הבהלה סביב,
והגזרות לא להתאסף, גזרת בתי כנסיות, וגזרת מקוואות, אשר ברגע
אחד נופלים כללים רבים אשר כל החיים דבקו בעוצם ביסודות הטהרה
והקדושה והדיקות, עם אהבת ישראל ותפלה בציבור, ופתאם מכריזים
כל הצדיקים כי הכל סגור על מסגר, וח"ו לא להתאסף וכו', מה נאמר
מה נדבר והבלבול גדול עד מאד מאד, מה ה' אלקינו שואל מעמנו.

לזה הבלבול העצום נוסף הצער מגפשות יקרות עד מאד מאד אשר
הלב לא יכול את גודל הצרה הצרורה, יתומים אלמנות דמעות
ודמעות - כשל כח הסבל, לשמע און דאבה נפשינו, חולים מיוסרים
מוגשמים באפיסת כוחותיהם, סביבם משפחות מבוהלות הרוסות
ומפוררות, מלאות צער ויגון עם בלבול עצום.

ובכן בעזרת השי"ת ננסה לפרט את הדברים, מבקשים אנו מהבורא
יתברך ויתעלה כי ישם דברים בפינו, וכבר רשמנו בס"ד קונטרס
שלם על אלו הדברים להתבונן מה ה' שואל מעמך בשעה זו, ונערוך
לפניכם ידידי אמת חברים מקשיבים אהובים וברורים את תמצית
הדברים. אחד לאחד:

א' אמונה ובטחון

ראשית הכל הוא ההתחזקות באמונה, ואמונה פשוטה היא החזרה על מציאות ה', פשוט כי יש מצוי אחד הוא אדון כל הארץ הקב"ה, כמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות יסודי התורה (פ"א הלכה א-ו) וזה לשונו הקדוש: (א) יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו: (ב) ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות: (ג) ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים הוא לבדו יהיה מצוי ולא יבטל הוא לבטולם, שכל הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם, ולא לאחד מהם, לפיכך אין אמתתו כאמתת אחד מהם: (ד) הוא שהנביא אומר וה' אלהים אמת הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו: (ה) המצוי הזה הוא אלהי העולם אדון כל הארץ והוא המנהיג הגלגל בכח שאין לו קץ ותכלית בכח שאין לו הפסק שהגלגל סובב תמיד ואי אפשר שיסוב בלא מסבב והוא ברוך הוא המסבב אותו בלא יד ובלא גוף: (ו) וידעת דבר זה מצות עשה שנאמר אנכי ה' אלהיך, וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה עובר בלא תעשה שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, וכופר בעיקר, שזהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו. עד כאן טוהר לשון הרמב"ם.

וברעיא מהימנא פ' וארא (וזהר ח"ב כה ע"א): ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם וגו', פקודא דא קדמאה דכל פקודין, ראשיתא קדמאה דכל פקודין למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכללא, מאי בכללא, למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא, וברא עלמין כללו שמיא וארעא וכל חיליהון, ודא איהו בכללא, וסופא דכלא בפרט, למנדע ליה בפרט. וכלל ופרט איהו רישא וסופא, רזא דכר ונוקבא כחדא, ואשתכח

בר נש בהאי עלמא דאתעסק בכלל ופרט, בר נש בהאי עלמא איהו כלל ופרט, תקונא דהאי עלמא איהו כלל ופרט, בגין כך ראשיתא דכלא למנדע דאית שליט ודיין על עלמא, ואיהו רבון כל עלמין, וברא ליה לבר נש מעפרא, ונפח באפיו נשמתא דחיי, ודא איהו באורח כלל. כד נפקו ישראל ממצרים, לא הוו ידעי ליה לקודשא בריך הוא, כיון דאתא משה לגבייהו, פקודא קדמאה דא אולף לון, דכתיב וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם המוציא אתכם וגו', ואלמלא פקודא דא, לא הוו ישראל מהימנין בכל אינון נסין וגבורין דעבד לון במצרים, כיון דידעו פקודא דא באורח כלל, אתעבידו להון נסין וגבורין. ע"כ.

נדרגם את הדברים ללשון הקודש כדי להתבונן בהם: וידעתם כי אני ה' אלקיכם וגו', מצוה זו הראשונה לכל המצות, הראשית הקודמת לכל המצות לדעת את הקב"ה בכלל, מה הוא בכלל, לדעת שיש שליט עליון שהוא אדון העולם וברא את העולמות כולם שמים וארץ וכל צבאם, וזה הוא בכלל. וסוף הכל בפרט, לדעת אותו בפרט, וכלל ופרט הוא ראש וסוף, סוד זכר ונקבה כאחד, ונמצא בן אדם בזה העולם מתעסק בכלל ופרט, בן אדם בזה העולם הוא כלל ופרט. תיקון זה העולם הוא כלל ופרט, ועל בן ראשית הכל לדעת שיש שליט ודיין על העולם שהוא אדון כל העולמות, וברא את האדם מעפר ונפח באפיו נשמת חיים, וזה בדרך כלל. כשיצאו ישראל ממצרים לא היו יודעים את הקדוש ברוך הוא, וכיון שבא משה אליהם למדם את המצוה ראשונה הזו, שכתוב וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו', ובלא מצוה זו לא היו ישראל מאמינים בכל אלו הנסים וגבורות שעשה להם במצרים, וכיון שידעו מצוה זו בדרך כלל נעשה להם הנסים והגבורות. ע"כ תרגום הדברים הקדושים.

נחזור על היסוד "תקונא דהאי עלמא איהו כלל ופרט, בגין כך ראשיתא דכלא למנדע דאית שליט ודיין על עלמא" עיקר התיקון בזה העולם הוא לשנן את האמונה פשוט פשוט בכל ופרט

לדעת שיש שליט ודיין על העולם שהוא אדון כל העולמות לחזור ולשנן ענין זה בכל יום פשוט פשוט, ובפרט בימים אלו כאשר הן הן גבורותיו לעצור את כל העולם על ידי בריה קלה שאינה נראית לעינים אלא בהגדלת אלפי פעמים - שמעו עמים ירגזו, (ישעיה מ"א ד') 'מי פעל ועשה קורא הדורות מראש אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא', עד אשר יתקע בלבו היטב כי יש מצוי אחד בנ"ל והוא אדון כל הארץ ומתוך זה יולד בקרבו מדת הבטחון לבטוח עליו כמו שהארכנו בס"ד בקונטרס אני מאמין ב' 'הולך בתום ילך בטח' (פ"ג) בשם רבינו יונה שם רשמנו בזה הלשון:

הרי לנו כי חייב האדם להתאמץ בה' בכל מצביו הטובים ולהיפך ח"ו, והיות כי דבר זה נתבאר היטב בראשונים כמלאכים אעתיך לך את דברי רבינו יונה בפירושו על משלי (ג כ"ו) וזה לשונו הקדוש: ועוד יחייב ענין הבטחון שידע עם לבבו כי הכל בידי שמים ובידו לשנות הטובים ולהחליף המזל, ואין לה' מעצור להושיע ברב או במעט, וגם כי צרה קרובה ישועתו לבוא קרובה, כי כל יוכל ולא יבצר מזמה, ונאמר 'שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת' וגו', ויבטח בשם יתברך בכל עת צרה וחשכה, וידע באמת כי הוא רב להושיע מכל צרה וישועתו כהרף עין, ועל כן יקוה לישועתו גם אם החרב מונחת על צואר האדם, כענין שנאמר 'הן יקטלני לו איחל' - והיא תוחלת אצולה מן הבטחון שהזכרנו - ונאמר 'בטחו בו בכל עת' וגו', פירוש, בכל עת גם בעת שהצרה קרובה ולא ידע אדם דרך להנצל ממנה, וענין הבטחון אשר זכרנו מפורש בכתובים שנאמר 'בטחו בה' עדי עד' כי הוא יתברך יוצר העולם הזה ועולם הבא והכל בידו לבן בטחו בו כי כל יוכל. וכו'.

מענין הבטחון אשר זכרנו שלא יבטח באדם וידע באמת כי אין ביד בשר ודם להיטיב לו ולהצילו זולתי אם יגזור השם יתברך, כענין שנאמר 'ארור הגבר אשר יבטח באדם', ונאמר 'חדלו לכם מן האדם', וכן ידע באמת כי לא ביד בשר ודם להרע לו כענין שנאמר

'באלקים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי', 'ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם', ונאמר 'ה' אורי וישעי ממי אירא', אמנם בבוא הצרה מודעתו כי הכל ביד השם יתברך וכי הצלה ביד המִּפְּקָה - פני לבבו מועדות אל השם יתברך - הנה כעיני עבדים אל יד אדניהם - ולא ישים לבו לפחד המִּפְּקָה, ויוסיף יראה לשם ותקוה ותוחלת אֵלָיו ולא יוסיף עוד שארית ישראל ופליטת בית יעקב לשען על מכהו ונשען על ה' קדוש ישראל באמת, פירוש בטחון גמור בלא ספק כי ההכאה וההצלחה ביד המִּפְּקָה (פי' הקב"ה - מחצתי ואני ארפא) שנאמר 'פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפץ יטנו', ונאמר 'כהניף שבט ואת מרימיו'.

אמנם לא ירך לבבו ולא יחת לצרה כי הנה התקוה קשורה עם היראה בהכרח, ואל תבהלו מקרבת הצרה והמנע מחשבת ההצלה, כי הנה ידע כי השם יתברך רב להושיע אחר שהצרה קרובה ומוכנת כמו לפני הצרה ולו נתכנו עלילות והרבה רוח והצלה לפניו - והרבה עמו פדות - ואם כן איך יחרד הלב וימס הלא התקוה תחזקהו שנאמר 'חזקו ויאמץ לבבכם' וגו', וכפי גדולת התקוה ואמץ הלב בתוחלת - תגדל מעלת הנפש ונאמר 'אל ירך לבבכם'. וכו'.

ודע, כי התוחלת האצולה מן הבטחון הזה יחזק התוחלת עד כי כאשר תקרב הצרה ויירא מעונותיו לא יהיה שקול הפחד עם התקוה, אך תחזק התקוה ממנו - כי חסדי השם יתברך יתרים על כל עון, ומרחם על כל הנכנע ומבקש רחמיו - ונאמר 'כי חנון ורחום הוא', ונאמר 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך', פירוש: תקוה תחזק הלב, ובהתחזק את הלב על ידי התקוה - תחזק התקוה עוד בלב, ותגדל התקוה יותר, כי מרוך הלב ימעט התקוה. עד כאן לשון הקודש של רבינו יונה. עד כאן מקומטרם הולך בתום ילך בטח.

ב' הבלבול

בלבול הוא קליפה של חסרון הדעת ח"ו והוא קליפת בלק ובלעם אשר אותיותיהם הם עמ"ק בלב"ל עומק הבלבול ח"ו ח"ו. והבלבול הוא, שמחשבותיו נעות אנה ואנה ואינו יכול לרכוז למחשבה אחת, ומחשבותיו פזורות ונפרדות. חושב על הרכה דברים בלי יכולת לחתוך ולפסוק דברים, וקרוב הוא למחלת הנפש. וזה ממש עצבות שהיא כעבודה זרה, כידוע מהבעש"ט 'עצבות' - מלשון 'עצביהם כסף וזהב', ויש בזה אריכות דברים ואין כאן המקום. והיא ממש היפך החכמה שהיא סידור המחשבות. ובכן, כאשר מתבלבל אדם ונופל לעצבות, ומחשבותיו נפרדות וכאילו אינו שולט בהם, וחושב שמוכרח במחשבתו ואינו יכול לדחותם, (אשר זה עצמו היא הקליפה הכי גדולה והכחשת הבחירה וכו' כאילו הוא מוכרח במעשיו), וכאשר נכנסים פחדים בנפשו יפג לבו וילך קדורנית וכו' וכו', כידוע לכל מתחיל בעבודת ה'.

ובפרט כאשר רואה ושומע דברים מבחילים ממאורעות הזמן, ואינו יכול לסדר את סדר יומו ואינו יכול לשמור על הקפדותיו - הרי מרגיש הוא כאילו שמטו את חייו ח"ו, על כן מסתובב סר וזעף וכמתלונן על מדותיו של הקב"ה בשוגג או באונס, אבל כדי בזיון רח"ל.

על כן העצה היעוצה היא לדעת בראשונה כי כל זאת היא בחירה גמורה, כמו שכתוב בתורה "לא תירא מהם" - אפילו במלחמה. וכמו שכתב רש"י על פסוק (דברים כ' ג') וזלה"ק: 'אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו', ארבעה אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי העובדי כוכבים עושין, מגיפין בתריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדן וינסו, ורומסים בסוסיהם ומצהילין אותם להשמיע קול שעטת פרסות סוסיהם, וצווחין בקולם ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול. אל ירך לבבכם - מצהלת סוסים. אל תיראו - מהגפת התריסין. ואל תחפזו - מקול הקרנות. ואל תערצו -

מקול הצווחה. עכלה"ק. הרי מפורש כי יש בכוחו ובחירתו לסדר מחשבותיו, להפיג את פחדיו ועצבותו, וכמו שכתב הרמב"ם להלכה.

וכבר כתב הצמח צדק מכתב ארוך בענין זה וכתב שם כי "עיקר היסח הדעת הוא על ידי תקיעות דעתו בדברים אחרים המשמחים הלב", וכו' "וגם עוד זאת שיראה בעצמו תמיד בתנועות הגוף תנועות המשמחות, כי לפי הפעולות נמשכות הלבבות".

הרי לנו בקיצור, כי אפשר וחייב להפטר מן הבלבול, ולסדר מחשבותיו. וזה מדאורייתא, הן לאו 'לא תירא מהם', והן 'תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה', ופסוק 'עבדו את ה' בשמחה', וצריך לעשות כל מצדקי (אפילו רפואות) כדי להפטר מהבלבול והעצבות.

ג' פחד

בענין הפחד נשתמש בלשון הצמח צדק במכתבו, ונעתיק את מכתבו כלשונו, ואין הדברים צריכים שום תוספת אף לא מלה אחת. מכתב זה מובא באגרות הצ"צ (אגרת ט"ו) וזה לשונו הקדוש: נידון הפחד, אם אמנם יש לבקש מה' על שמחת הנפש כמ"ש 'שמח נפש עבדך' כו', עם כל זה יש גם כן פחד שהאדם גורם לעצמו, ויכול למנוע עצמו מזה, וה' עוזר לו. והראי' ממ"ש בפ' שופטים 'אל ירך לבבכם', והוא ממנין תרי"ג שלא לפחד במלחמה. ומבואר ברמב"ם ח"ד ספ"ז מהלכות מלכים, ז"ל וכל המבהיל עצמו ומתחיל לחשוב כו', הרי זה עובר בלא תעשה, אלמא שהבחירה נתונה לאדם להסיר מורך הלב והפחד, אפילו במלחמה שהיא סכנה ממש, דאם לא כן לא שייך על זה ציווי כמ"ש ברמב"ם בח' פרקים פ"ד.

וגם בגמ' מבואר כן בדוכתי טובא שביכולת האדם להסיר הפחד מלב, והיינו על ידי היסח הדעת מלחשוב בזה, כי שום מדה אין לה קיום בלתי הדעת, ועל ידי היסח הדעת יסתלק

הפחד מלבו, שהרי אמרו"ל אין אונם באיש דאפילו וכו' דלא שייך בזה אונם, דאלמלא הי' מסיח דעתו לא הי' מתעורר בזה כו', אע"פ שהוא דבר מיחוש.

ועיקר היסח הדעת הוא על ידי תקיעות דעתו בדברים אחרים המשמחים הלב, כמו לימוד תורת ה' בטור או"ח ברכות השחר וקריאת שמע ותפלה וכו"ג ובפנימיות התורה כמו בפרדס שער ד', וכו"ג או אפילו בעסקי העולם בדברים הנצרכים.

וגם עוד זאת שיראה בעצמו תמיד בתנועות הגוף תנועות המשמחות, כי לפי הפעולות נמשכות הלבבות, כמבואר בדוכתי טובא בספרי הראשונים, ובפרט בספר החינוך מצוה ש"ו, ובדוכתי טובא, וברמב"ם הל' דיעות ספ"א. ויש לזה ראי' ממ"ש בווהר' דבעובדא תליא מלתא'. ובפרד"ם שער הגוונים עיי"ש, ואז יערה עליו רוח ה' רוח ממרום שמחה וטוב לבב, כמו ששמעתי מפה קדוש של כאאזמו"ר ז"ל נ"ע בפייענא, שאמר בזה"ל: אשר כך הי' הרב המגיד אומר על פסוק 'כמראה אבן ספיר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם' כו', שכפי המדה שאדם מראה מלמדה - מראין לו מלמעלה, ולכן מנע אותי מלשורר ניגון שיש בו מרה שחורה, כי התפללתי המעריב שקודם מיתתו בנגון שיש בו מרה שחורה, והמתין לי עד שסיימתי את התפילה ואמר לי זאת, וכל שכן וקל וחומר שאין לו ממה לדאוג ולפחד כלל באמת, הן בבריאות הגוף שב"ה שלם בגופו בתכלית השלימות, וכל שכן בדבר שבממון הקל, שאין לו לדאוג כלל כי ההשגחה תדירה כו', שהרי רואה בעיניו שחוט של חסד משוך הי' עליו בקיץ העבר, והרי ידוע מארו"ל כל מי שמטיבין לו לא במהרה כו', ולכן יהי' בעיניו הדאגה כמחשבה זרה ממש אשר נצטוונו בלאו' לא תתורו אחרי לבבכם' כו' ומנאוהו בתרי"ג, לא תתור אחרי מחשבות, כמ"ש ברמב"ם ח"א הלכות ע"ז יעו"ש, רק אם ירצה לקיים מדת הדאגה יהיה ע"ד שאמרו"ל ולבו דואג בקרבן, על ריחוק הנפש מאוא"ם

ב"ה, ועז"א 'זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חייתני', כידוע. ושלום מאיתי מחותנו מ"מ ש"ס.

וכבר כתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות ל"ב) על הפסוק (דברים כ א) 'לא תירא מהם', הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה לבוא תהיה ישועת ה' בלבו ויבטח עליה כענין שנאמר 'אך קרוב ליראו ישעו', וכן כתוב 'מי את ותראי מאנוש ימות'. עכלה"ק. העתקנו דבריו בקונטרס 'הולך בתום ילך בטח' פ"ג עיי"ש.

ד' נסיונות

כבר רשמנו בס"ד בקונטרסים על עניני נסיון, וכתבנו בס"ד כי הקליפה היא בלכול עומק המחשבה, והקדושה היא לעצור את הבלכול ולהתחזק בשמחה. וכבר אמר הבעל שם טוב זי"ע (בעש"ט עה"ת ריש פ' ויצא בשם ספה"ק תולדות יעקב יוסף) "שמעתי ממורי כשרוצין ליפרע העונש למי שהוא ראוי לעונש אזי נוטלין ממנו מדרגת הבטחון", גם איתא שם בשם ספה"ק דגל מחנה אפרים "כי אין הקדוש ברוך הוא שולח יסורין על האדם אלא אם בן שולח עליו מקודם חולי מרה שחורה". אלו הם עניני היסורים וכן ענין הנסיון.

אמרן חז"ל (שמות רבה פל"א) אשרי אדם שהוא עומד בנסיונו, שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה, העשיר מנסהו אם תהא ידו פתוחה לעניים, ומנסה העני אם יוכל לקבל ייסורין ואינו כועס, ואם עמד העשיר בנסיונו ועשה צדקות הרי הוא אוכל ממנו בעולם הזה והקדש קיימת לו לעולם הבא והקב"ה מצילו מדינו של גיהנום, ואם עמד העני בנסיונו ואינו מבעט הרי הוא נוטל כפלים לעתיד לבוא.

הרי לפנינו אופן אחד של נסיון והוא נסיון בממון - עשירות או עניות - אך יש נסיון יותר קשה והוא נסיון רוחני כמארז"ל (ספרי ראה) עה"כ 'כי מנסה ה' אלקיכם אתכם' וגו' אפילו יעמידו חמה ולבנה

וכוכבים ומזלות - אל תשמעו להם, מפני מה כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, וכן הוא בסנהדרין (צ' ע"א).

ובחטא העגל מצינו בחז"ל (שבת פ"ט ע"א) שהשמן הראה להם דמות מותו [של משה]. ומהרש"א ז"ל פירש שהראה להם שהוא מת, הרי לפנינו כוחו הרב של השמן להראות דבר שקר גלוי כזה, זהו אופן הנסיון להסתיר ולבלבל הכל כפירש"י, "בא שמן ועירבב את העולם והראה דמות חושך ואפילה דמות ענן וערפל וערבוכיא לומר ודאי מת משה", והיינו שעירבב את העולם כבחושך וערפל להסתים לעבירה. ואפשר לרמוז דבר זה בחז"ל, 'ובכל נפשך' - אפילו הוא נוטל את נפשו, ותמוה מיהו הנוטל אם הכונה לעכו"מ היה צריך לומר אפילו נוטלים את נפשו, אך אף שיש לפעמים שנראה לאדם כאילו משמים עוזרים לשטן, וכל ההוכחות הם לצדו, וכאילו הרצון העליון הוא חליצה שהאדם ייכנע לייצרו, בכל זאת גם אז חייבים להתגבר במסירות נפש מבלי להתחשב בשום דבר ולהחזיק מעמד באמונה מהורה בה', וזה שאמרו אפילו הוא נוטל את נפשו, כלומר אף שלפי דעתך נראה כאילו השי"ת כביכול נוטל את הנפש, כי "הוא" רומז להקב"ה (וזה"ק ח"א ס"ז ע"א), היינו שרוצה חלילה שתאבד את הנפש המהורה בזה שתפתה ליצר, גם באותה שעה מוטל עליך לאהוב את השי"ת, ומתוך כך להלחם בכל פיתויי היצר ולנצחו.

וכבר רשמנו בס"ד קונטרס 'ולא יוסיף עצב' פרק ב' על לשון ספר התניא (פרק כט): באמת, אין לב נשבר ומרירות הנפש על ריחוקה מאור פני ה' והתלבשותה בסמ"א נקראים בשם עצבות כלל בלשון הקודש, כי עצבות היא ש'לבו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו, אבל מרירות ולב נשבר אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר, רק שהיא חיות מבחי' גבורות קדושות, והשמחה מבחי' חסדים, כי הלב כלול משתיהן.

למדנו מדבריו כי אין העצבות אלא ריקנות נפשית ופריקת עול חוסר רצון לשיעבוד הלב לעבודה וכבר אמר הקאצקער רבי זי"ע "הם קוראים לזה עצבות אני קורא לזה פריקת עול".

ובהיות אדם ח"ו ריק וחסר תוכן נפשי, מיד הוגה בדמיונות כוזבים ומחשבות שטות המגבירים עוד ועוד את קדרות נפשו, ואין עצה לזה אלא ה"שמחה", למשל, להכריח את עצמו ללמוד אף בלא חשק, או לעשות אחת ממצות ה', לכפות על עצמו, וכבר ביאר את זה בספר יסוד העבודה (ח"ג פ"ז דף קכ"א ע"א) וזה לשונו: עיקר כח היצר הרע [הוא] מה שהוא מתלבש בכח המדמה, והכח הזה אינו אלא כשאדם מתבהל ומפחו, אולם כשמתיישב בדעתו הוא מבין שזהו דרך הכח המדמה שהוא מכזב מה שהוא אינו אמת, וכו' אם היה מעורר בלבו שמחה של מצוה (לא היה נכשל) כי במקום שמחה נתבטל הכח המדמה שאין המדמה בא אלא בכח העצבות וצמצום הדעת. עכ"ל.

גם בהיות אדם עצוב דהיינו חסר חיות כנ"ל משוטטות במחשבתו מחשבותיו ללא סדר וללא משמעת עצמית בכלכול מוחלט, ופשוט אינו שולט על מחשבותיו. וכבר אמר בספר נתיב מצותיך "כי כמה פעמים מצערין אותו אנשים רעים ומחלישין דעתו אז עוברין ומתגברין בו המחשבות אנה ואנה והן הן הדינים השורים עליו". ואין עצה לזה אלא להגביר את שמחתו - אז ישלוט על מחשבותיו וטוב לו.

ה') הגדרת ענין "נסיון"

והנה כבר ידענו ודברנו בס"ד פעמים רבות מזה, שעיקר הנסיונות הם באמונה כאשר רואים דברים הפוכים, כמבואר בספה"ק פרי הארץ פ' וירא, וזה לשונו הקדוש: והנה נסיון העקדה הובא במדרשים (ב"ר נו יב) ורש"י ז"ל (בראשית כב יב) שהיה לו לאברהם להרהר אחר מדותיו והוא שאמר ר' אבא, אמר אברהם אפרש לפניך את

שיחתי אתמול אמרת לי (שם כא יב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע' וחזרת ואמרת (שם כב ב) 'קח נא את בנך', ועכשיו אתה אומר לי (שם יב) 'אל תשלח ידך'. שהוא שנוי רצון אצל הבורא יתברך ח"ו שהוא שורש הכפירה ח"ו, וכן כל הקושיות צדיק ורע לו היפך מן הראוי, והבמחת התורה. או שאר קושיות ואמונות הכוזבות, אשר את זה לעומת זה עשה אלקים, נגד כל דביקות והשגת אמיתותו בחכמתו, וכמאמר רש"י ז"ל (שם ג א) אצל הנחש היה ערום מכל, ארור מכל, לפי ערמתו וגדולתו היתה מפלתו.

נעצור רגע ונקטע את דבריו הקדושים הנה קובע הפרי הארץ בקדשו כי כל הנסיונות הם באמונה כאילו רואים אצל הקב"ה כי מבטיח דבר ואח"כ רואים להיפך, וזה היה עיקר נסיון העקדה כדלהלן, וכן הוא בכל אדם. והיינו קושיית צדיק ורע לו, וצריך להדגיש כי עיקר פיתוי היצר הוא שמכחה את הדעת והאדם עצמו לא יודע כי נפל בשוחת אמונה כוזבת, וככפירה בשונג הוא בלא יודעים, כי חושב הוא כי מבולבל הוא, אבל בעצם חסר לו את חוזה האמונה. כי אין קושיות על הבורא ברוך הוא, והוא אמר ויהי, וכל דרכיו אמת וצדק, והוא ורק הוא, יודע את עצמו, ואנו אין יודעים מאומה, ומאמינים בו בלי להבין ולדעת כלל וכלל. וזה עיקר העבודה, להשריש בקרבנו כי אין אנו יודעים כלל וכלל את דרכיו, הגם כי כתוב בתורה ואנו חוזרים על זה כל כך הרבה פעמים 'והיה אם שמוע תשמעו וגו' ונתתי מטר' וגו', ואנו לא שואלים דבר למה מדוע, אלא חוזרים ומשרישים בעצמנו 'צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו'. וצריך להדגיש כי הרפיון בעבודה מראה כי בפנים מקננת קושיא ח"ו, וצריך לטוהר ולזכך הלב עד שירגיש את עוצם תשוקת העבודה כמקדם לכל הפחות. ונחזור ללשונו הקדוש:

ונדגיש עוד, כי עיקר ההתחזקות היא כלשונו הקדוש: "כי לא מחשבותיו מחשבת השי"ת ולא דרכיו דרכו, ואינו

מבין דבריו ית' והנהגתו כלל, וכל הרעות המתדמים מאתו ית' הם טובות אמתיים כנ"ל, וכל דבריו הנראים מהופכים הכל אל מקום א' הולך, והן המה בלי שום שנוי ותמורה ח"ו. ומה שאין מובן הדבר ריק הוא מכם", זאת עיקר עבודתנו עלי אדמות, והם הם כל הנסיונות. והרפיון בעבודה הנובע מן הנסיונות כנ"ל, ועוד נאריך בזה להלן בס"ד, ונחזור לדבריו הקדושים:

כלל דמלתא עיקר הנסיונות הם באמונה, כמאמר (דברים ח ב) 'לנסותך לדעת את אשר בלבבך', וכל הנסיונות שהיו לאברהם אבינו ע"ה היו על דרך זה, כמו הרעב שאמר בתחלה 'לך לך' ואח"כ מתדמה שינוי רצון בהביאו רעב למקום זה כפרש"י ז"ל (בראשית יב י) וכן כולם. אבל נסיון המסירות נפש עבורו ית', אחרי הידיעה כי הוא הבורא הוא אמר ויהי הוא צוה למסור נפשו ולזכות עצמו עבורו ית' מי לא ישמע ומי לא יאבה לו ית', אם אמנם גם הוא נסיון - אבל לא לפי ערך אבותינו הקדושים. וכן קושיית העולם אפילו כל דהו אם השי"ת היה אומר לו בעצמו שיזבח את עצמו עבורו והיה יודע שהם דברי השי"ת - בוודאי היה שומע לו. ולכן לא הוזכרו בתורה שני הנסיונות הנז"ל. כארז"ל (ילקוט שמות קפו ע"א) שלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם (שמות יב ב) אבל 'כח מעשיו הגיד לעמו' (תהלים קיא ו). כי התורה לעולם עומדת ונוהג בכל דור ובכל אדם על ידי הסתכלותו והתבוננותו במעשה הכתוב בתורה מדותיו יתברך והנהגתו בעולם השפל בחכמה העליונה ליתן טהור מטמא ומרע טוב, וכל הגבורות הם חסדים והכל אל מקום אחד הולך ושורש כולם רצונו הפשוט באמונתו הפשוטה הגדולה והחזקה, ובזה מתמתקים כל הגבורות בחסדים שהרי באמונה זו נוקב עד התהום ומשלב כל המדות ליחד לאחד ומשם מתברך ונשפע אמונתו ית' החזקה, ואח"כ מבין דבריו יתברך בהתגלות שאינם מהופכים, כמו שהשיב השי"ת לאברהם אבינו שם (כ"ב יב) כפרש"י ז"ל. וממקור

הברכות ממילא מתברכים כל העולמות עד עולם השפל ושלשול קמן שבים. עכלה"ק.

ומה לנו להוסיף על זה, אחר כל הנסיונות והצרות אשר ארעו לנו בדור האחרון, שעיקר ההתחזקות באמונה היא לא לשאול שום שאלה על הנהגת השי"ת, אלא להבטל לרצונו יתברך ולדבוק בו מאד מאד, ואף אם נראה הפכים רבים, כאילו אין בנו חפץ כבר ח"ו, ח"ו ח"ו, לא יעלה על הדעת, כאשר שאל נא לימים הראשונים, ובפרט בכמה מאות השנים האחרונים, אשר נוע ינועו בית ישראל כאשר ינועו בכברה, גזרות ושמדות וגירושים, וגזירת קנטוניסטים, עם נסיונות באמונה, רוחות שאינן מצויות, פרנקיסטים משכילים ורפורמים, ניאולוגים וציונים, קומניסטים בולשביקים ויבסצקה וכו' וכו', ילאה הפה מלמנות את הצרות העצומות, שאי אפשר לתאר ולשער, ועל כולם השואה האיומה, אשר שש מאות רבוא מאחינו בית ישראל, סלתה ושמנה, רבנן ותלמידיהון, נטבחו ונשחטו בכל מיני מיתות משונות שאי אפשר להעלותן על הדעת כלל וכלל, והשפלות אין חקר ממש, ונשארנו שארית הפליטה מתי מעט, פזורים בתוך האפר של כבשן האש, עד אשר נתלקטו אחד מעיר ושתיים ממשפחה שאי אפשר לתאר, כמה נסיונות עוד עברנו אחר זה, אחרי תלאות רבות ועצומות הגעו שרופי הכבשונים אודים מוצלים מאש לארץ הקודש, והנה גירשו אותם האנגליים לקפריסין ולהודו, ושוכנו בתוך מחנות בצריפים ואוהלים, עודם גולים ומטלטלים והנה נסיון חדש ושמו ציונות, מדינה, קיבוצים וכו' וכו', חוץ ממלחמות ומחבלים ופצצות ופחדים ואיומים לשרוף את כל הארץ, ולהשמיד את כל היהודים בגז רח"ל, מה נאמר מה נדבר - **לָא בגדו בך הושענא והושיעה נא!**

אהובי ידידי צמודי נפשי ממש, נתחזק יחדיו, עם ה' חזקו ונתחזקה באמונה ובהורה, ובפרט בימים קדושים אלו ימי ניסן הנעלים והיקרים, אשר פותח ה' שערי שחק להממיר על הארץ ברכות וישועות, ה' הטוב מפיה את גן עדנו, ואת ריח הבשמים הנפלאים מגישם אלינו, להריח ולהשיב רוחינו, להתחזק באמונת אומן, להדבק בו ולהסיח דעת מכל כאבינו כאבו, כשישראל בצער שכינה מה אומרת 'קלני מראשי קלני מזרועי', צער עם הקודש בימים אלו, לא צער יחיד הוא אלא "ובכל צרתם לו צר" כביכול, על כן עלינו לשמחו להתעלם באהביו, ולהזכיר לעצמינו את הימים האלו הקדושים. ואע"פ שיש רבים השרויים בצער ובאבל רח"ל, צו השעה הוא להתחזק בשמחה ולשמח ולעודד, נתחזק ונחזק בם"ד ונתעלה, וכמו שאמר המגיד להבית יוסף קדוש ה' שיומא דהילולא דיליה חל השבוע (י"ג בניסן) ב'פ' פנחס וזה לשונו הקדוש: אור ליום ז' ה' למנחם, הנה קול דודי דופק בתוך פי ואומר חזק ואמץ וגו', אעפ"י שהימים הללו הם ימי אבל הנה היגון והאבל עמדו צד א' השתא דאתינא לאשתעשעא בהדר. עכלה"ק. כן נענה גם אנו אשר קול דודי דופק פתחי לי בקרב כל אחד ואחד קול דודי דופק ומעורר פתח נא את סגור לבך אלי שובה אלי ואשובה מתוך אמונה וגעגועים.

גם אנו נענה ונאמר אל דודינו בסליחה ופיוסין וגעגועים וחמלה נתחנן לפניו יתברך ונאמר: "אנא עזרנה אהבתך הישנה. אשר אהבת לעדת מי מנה. בכל פנוי חפה ואחזה ורעות מכנה. למען אחי ורעי אדברה נא: גם בצערך על הר גבנוני. גיל לשעשע חמור קדמוני. דמית ממלכת כהנים וגוי קדוש ובני. והיא גם היא אמרה אחי הוא מלכי ואדוני."

ובכן אחי ורעי אהובים ויקרים קשורים וצמודים, חזקו ואמצו לשמוע את נקישות דודינו הבא באהבתו העצומה, ומכננו בכל כנויי חיבה ואהבה ואומר לנו: פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי! אהה! באהבתו בחר בנו, בני בכורי קראנו, הוד והדר הנחלנו, גם

אנחנו נרוץ ונעוף אליו כיונים אל ארובתיהם ברוב תשוקה ועצמה אל מגדל עוזינו 'מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב'.

אהובי אחי היקרים הנפלאים, מי יתן לי אבר כיונה אעופה אשכונה עדי כל אחד ואחד, אשר מרגישים אנו תעלומות לב ומשתתפים אנו עם כל אחד ואחד הקשור אלינו בעבותות, הרבה מילין יש לנו לומר, להתחזק ביראה ואהבה ודביקות, אמנם לא כאן המקום להאריך יותר. על כן יחדיו נתעלה נתכונן ונחכה לתאיר ארץ מכבודך נגלה ונשמחה כך במהרה בימינו אמן, השתא בני חורין.

ממני המברך מתחנן לה' בכל מיני תחנון מצפה לישועת ה'
בכל לבבך ובכל נפשך יחדיו.

יצחק משה ארלנר

